Przedpłata wraz z przesyłką pocztową wynosi 6 zł. a. w. rocznie.

ZWIĄZEK.

REDAKCYA i Administracya we Lwowie przy ulicy Hetmańskiej l. 12.

Pismo dwutygodniowe.

Organ Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych.

Wychodzi 8. i 22. każdego miesiąca w objętości arkusza.

Nr. 4. Dnia 22. lutego 1898 **XXV. rocznik.**

Wydawca i odpowiedzialny redaktor: **Teofil Merunowicz.**

Treść: Powiatowe Kasy oszczędności czy Towarzystwa zaliczkowe? — Towarzystwo kowali w Sułkowicach i Spółka ślusarska w Świątnikach górnych pod Krakowem. — Rachunki stowarzyszeń zaliczkowych za miesiąc styczeń 1898. — Ruch stowarzyszeń. — Bilansy stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych za r. 1897.

Powiatowe Kasy oszczędności
czy Towarzystwa zaliczkowe?

Każdy z przyjaciół idei asocyacyi ekonomicznej, czyli jednoczenia ludzi niezasobnych pieniężnie, zwanych przez finansistów „małymi ludźmi" ku wielkim zadaniom ekonomicznym, z miłem uczuciem śledzić musi piękny rozwój naszych stowarzyszeń związkowych, które według najnowszego rocznika statystycznego p. Ulmera jednoczą w swem gronie około 160.000 członków, i mają w obrocie około 23 milionów zł.

Związkowe stowarzyszenia udziałowe stanowią w naszym kraju organizacyę, w której każda zdrowa inicyatywa w zakresie ruchu ekonomicznego znajduje gorliwe i skuteczne poparcie, gdy połączenie się ich w jednolity Związek, w którym poddają się dobrowolnie kontroli, i wspomagają się nawzajem w usiłowaniach, mających dobro powszechne na celu, zmusza je do ustawicznego doskonalenia swojego ustroju, potęguje ich użyteczność społeczną.

Ktokolwiek interesuje się ruchem ekonomicznym w kraju, kto wgląda w czynności stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych, i jest dobrze poinformowanym o ich działalności w Galicyi, ten musi przyznać, że stowarzyszenia związkowe stanowią w całości swej organizacyę zdrową i silną, zdolną do dalszego potężnego rozwoju — w najlepszem znaczeniu tego wyrazu użyteczną dla kraju.

Był czas, kiedy Związek nasz i stowarzyszenia związkowe nie miały w kraju tego uznania, jakiem cieszą się teraz Uważano je w pewnych sferach wpływowych za podejrzaną — poniekąd demagogiczną organizacyę — jeżeli nie wręcz szkodliwą dla spokoju społecznego w kraju, to co najmniej wymagającą czujnej baczności, ażeby przez rozwój niepożądany nie ściągnęła na kraj jakiegoś przewrotu socyalnego. Z czasem, co prawda, uprzedzenie to poczęło ustępować lepszemu zrozumieniu charakteru i dążności naszych stowarzyszeń związkowych — i teraz nikt już nie ośmieli się głośno pomawiać je o jakieś wywrotowe dążności. Owszem — zarówno w aktach sejmowych, jakoteż przy każdej innej sposobności nikt nie zaprzecza im charakteru użyteczności publicznej, a także i o Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych wyrażają się wszystkie oficyalne enuncyacye z szacunkiem i uznaniem.

A przecież — pomimo komplementów — w działaniu praktycznem kierowników spraw publicznych w naszym kraju przebija się wcale wyraźnie jakaś dziwna nieufność ku stowarzyszeniom naszym.....

Kto odczytał uważnie akta sejmowe, traktujące o organizacyi kredytu włościańskiego, które umieściliśmy w ostatnich dwóch nrach naszego pisma, ten musiał zauważyć pewien wymijający sposób wyrażania się o stowarzyszeniach zaliczkowych — zarówno w sprawozdaniu Wydziału krajowego, jak niemniej także w referatach posła Skałkowskiego. Nie chcemy utrzymywać, jakoby powiedzianem było coś złego o Towarzystwach zaliczkowych albo o Związku. Przeciwnie — jak powyżej stwierdziliśmy, ustępy, poświęcone stowarzyszeniom zaliczkowym i Związkowi nie przeczą uznania użyteczności usług tych instytucyj dla sprawy kredytu włościańskiego. Ustępy te wydrukowaliśmy też rozstrzelonemi głoskami, i za te zaszczytne słowa uznania, składamy dank szczery tak Wydziałowi krajowemu, jak i czcigodnemu referentowi sejmowej komisyi bankowej, który tyle niespożytych zasług położył około organizacyi stowarzyszeń udziałowych w naszym kraju.

Chcąc jednak być zupełnie szczerymi — a zdaje się nam, iż wobec przyjaciół zupełna szczerość jest

konieczną, nie możemy taiać, że zarówno my, jak i każdy, kto czytał owe sprawozdania sejmowe, doznał wrażenia, iż Towarzystwa zaliczkowe są w nich zbyte cokolwiek zanadto lakonicznie — jakoś chłodno, jakby z przymusem, świadczącym o pewnym braku wiary w nie, którego nie chce się otwarcie wypowiedzieć, ale który tkwi w głębi przekonania piszącego.....

Dla Towarzystw zaliczkowych i dla Związku znalazło się kilka słów, parę wierszy, które mogliśmy podkreślić — gdy o rozmaitych innych instytucyach, które mogłyby kiedyś może służyć sprawie kredytu włościańskiego, długo i szeroko rozpisują się sprawozdawcy sejmowi!

Powiatowe kasy oszczędności są teraz w modzie. Na nie zwróconą jest cała uwaga Wydziału krajowego — i chociaż się tego nie mówi wyraźnie, ale mnożenie tych zakładów w kraju przedstawianem bywa w ten sposób, jak gdyby w nich — i w nich samych tylko leżało zbawienie ludu wiejskiego z nędzy materyalnej!

Nic nie mamy przeciwko kasom oszczędności. Owszem, niech ich powstaje jak najwięcej. Powstają one bowiem tylko tam, gdzie są nagromadzone kapitały, szukające bezpiecznej lokacyi. Przy dobrym zarządzie, mogą także i kasy oszczędności, pomimo ścieśnień, jakie na nie nakłada ich organizacya, cenne świadczyć usługi w zakresie kredytu włościańskiego i popierania rozmaitych pożytecznych dla dobra powszechnego przedsięwzięć.

Zdaniem naszem, nie zasłużymy sobie jednakowoż na zarzut stronniczego uprzedzenia, jeżeli pozwolimy sobie twierdzić, iż właśnie w tem tak ostentacyjnem protegowaniu kas oszczędności, widzimy dość wyraźny, a nieuzasadniony objaw nieufności ku Towarzystwom zaliczkowym. Bo rozumie się, iż ludzie, którzy o tych sprawach samodzielnego sądu nie mają, gdy słyszą i czytają ustawicznie, że tylko kasa oszczędności jest najdoskonalszym wytworem ku obsługiwaniu potrzeb kredytu włościańskiego — to musi mu nasunąć się na myśl mimowoli, że Towarzystwa zaliczkowe — jak się wyraził np. p. Stefan Sękowski w swojej rozprawie o kredycie włościańskim, drukowanej w kilu pismach — „już się przeżyły trochę“.....

Stanowczo utrzymujemy, że Towarzystwa zaliczkowe nie przeżyły się bynajmniej. Owszem, oparte na zasadzie samopomocy, która stanowi niewzruszony fundament ich bytu, będą dalej rozwijały się własną siłą organiczną, tak, jak rozwinęły się już potężnie z nikłych i słabych początków. Stwierdzamy także, iż Towarzystwa zaliczkowe w zakresie rozbudzania w masach ludności zmysłu oszczędzania, obsługiwania kredytem zdrowym włościan i w ogóle klas pracujących, mogą działać tyle i tak samo jak kasy oszczędności — gdy znów działalność kas oszczędności nie może sięgać tak daleko i wnikać tak głęboko w ruch ekonomiczny w danej okolicy, jak może wnikać Towarzystwo zaliczuowe. Kasa oszczędności, jest — jak sama nazwa wskazuje, niczem więcej, jak tylko „kasą“. Ona nie może bawić się w żadną organizacyjną działalność, nie może wdawać się w opiekuństwo nad swoimi klientami. Jeżeli zarząd kasy oszczędności spoczywa w ręku wyjątkowo uzdolnionych ludzi, wówczas znajdą oni formy i sposoby, ażeby pomimo krępującego ich regulatywu, i często zbyt biurokratycznie wykonywanego nadzoru rządowego, przy udzielaniu kredytu nie kierować się tylko wyłącznie formalnemi względami na bezpieczeństwo pieniędzy wypożyczonych, ale zwracać także uwagę w działaniu zakładu na wymogi publicznej użyteczności. Jeżeli jednak kasa oszczędności tylko gromadzi pieniądze, i fruktyfikuje je szablonowo według litery przepisów rządowych, choćby bez żadnej wyższej myśli przewodniej — z pewnością żaden komisarz rządowy nie będzie czynił z tego powodu wyrzutów dyrekcyi, a i wydział nadzorczy będzie z niej zadowolony. Cel swój spełnia bowiem kasa oszczędności i w takim razie w zupełności.

Inaczej w Towarzystwach zaliczkowych. W dziale wkładek Towarzystwo zaliczkowe spełnia funkcye kasy oszczędności — ale to stanowi tylko jeden dział jego czynności. Po nad to jest ono żywem zjednoczeniem **ludzi**, nie martwych pieniędzy, ludzi którzy podają sobie ręce, ażeby połączonemi siłami przy pomocy zebranego wspólnemi siłami i na wspólny kredyt kapitału, dążyć do osiągnięcia pewnych celów ekonomicznych i społecznych, ogólnej użyteczności. Kasa oszczędności nie ma innego celu istnienia, jak gromadzić pieniądze, i fruktyfikować je bezpiecznie; jest instytucyą bardzo szanowną i pożyteczną, ale — czysto kapitaliczną. Pieniądz jest jej duszą. Towarzystwo zaliczkowe jest zaś zjednoczeniem ludzi: ideałem jego, jest działalność społeczna, a pieniądze są w jego działaniu środkiem, nie celem. Dobrze administrowane Towarzystwa zaliczkowe są błogosławieństwem swojej okolicy, one wychowują masy ludowe, zaprawiają je do zdrowej przedsiębiorczości ekonomicznej, do punktualności w interesach pieniężnych, do polegania na własnej energii, na własnych siłach. Gdzie kwitnie i rozwija się Towarzystwo zaliczkowe, tam rozwija się także ekonomicznie i cała okolica, podnoszą się materyalnie głównie masy ludowe.

Arcywzorem dla protektorów kas oszczędności powiatowych jest krakowska powiatowa Kasa oszczędności. Ma ona milionowe wkładki i administrowaną

jest niewątpliwie dobrze. Użyteczności jej, jako kasy zbiorczej nikt w dobrej wierze zaprzeczyć nie może. Lecz jaki jest jej wpływ na zewnątrz? Zdaje się, że w stosunku do środków, jakiemi ona rozporządza — bardzo mały. Przewyższa je pod tym względem o wiele pierwsze lepsze Towarzystwo zaliczkowe, obracające dziesięciokrotnie mniejszym kapitałem, które — według słów Ewangielii: „dusze łowi“ — nie tylko pieniądze.....

Doprawdy, bolesnym jest to objawem, że gdy związkowe Towarzystwa zaliczkowe po dwudziestu i pięcioletniej działalności pracowitej i pożytecznej, stanęły na tym punkcie rozwoju, iż zgromadziły w szeregach swoich zastęp stu i kilkudziesięciu tysięcy członków, zjednoczyły w zarządach swoich kwiat inteligencyi patryotycznej, natchnionej najczystszemi dążnościami obywatelskiemi, gdy żywioły antinarodowe żydowskie i ruski separatyzm polityczny i społeczny organizują przeciwko nim nieprzyjaźne zastępy, także posługując się przy tem ustawą z d. 9. kwietnia 1873 — że w tej sytuacyi związkowe Towarzystwa zaliczkowe ze strony sejmu i Wydziału krajowego zbywane są tylko komplementami — i niczem jak tylko komplementami!

Jeden z najwyższych dygnitarzy krajowych, gdy przyjmował raz reprezentantów Związku naszego, wyraził się, iż jest przeciwnym temu, ażeby Rady powiatowe zajmowały się przedsiębiorstwami finansowemi. Że ma w tem racyę, nie przeczymy. Ale prosilibyśmy o łaskawe objaśnienie, czy zakładanie kas oszczędności powiatowych, z gwarancyą powiatu z urzędownie uznanym charakterem zakładu „powiatowego“ mniej angażuje Radę powiatową finansowo, jak poparcie dla Towarzystwa zaliczkowego, jako samoistnej instytucyi, tylko „unią personalną“ z Radą powiatową złączoną, i za zakredytowane jej fundusze odpowiedzialną za pomocą solidarnej poręki swoich członków?

Dlaczegoż więc owa odznaczająca protekcya dla powiatowych kas oszczędności? Czy może chodzi autonomicznym dygnitarzom, którzy tak gorliwie troszczą się o mnożenie kas oszczędności, o kontrolę pp. komisarzy rządowych? Przecież Towarzystwa zaliczkowe obowiązane są do publicznego prowadzenia rachunków, i od *żadnej* w ogóle kontroli nie usuwają się. Za drogie pieniądze utrzymują taką instytucyę, jak *Związek stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych* głównie dla wzajemnej kontroli opłacają sobie lustratorów fachowych poddały się dobrowolnie kontroli Banku krajowego, więc chyba już trudno uczynić im zarzut, jakoby usuwały się z pod kontroli! A czy ci rozmaici lustratorowie i rewidenci fachowi, który obecnie wglądają w czynności Towarzystw zaliczkowych, mniej dokładną wykonują na niemi kontrolę, niż P. T. komisarze rządowi nad kasami oszczędności, pozostawiamy to uznaniu każdego, kto miał sposobność przypatrzeć się cośkolwiek bliżej urzędowaniu tych panów....

Z kądże owa nieufność ku Tow. zaliczkowym? Czy dały one do tego jakiś powód uzasadniony? Jeżeli dały — to prosimy bardzo o jego wymienienie — a z pewnością będziemy się starali jaknajgorliwiej o to, ażeby złe wykorzenić. *Clara pacta, claros amicos faciunt.* Za komplementa dziękujemy ślicznie — a prosimy tylko o jasne postawienie kwestyi: jakie są właściwie powody owego tak intenzywnie prowadzonego rugowania Towarzystw zaliczkowych, kasami oszczędności?

Sądzimy, iż mamy prawo spodziewać się szczerej i otwartej odpowiedzi na to pytanie.

Towarzystwo kowali w Sułkowicach i Spółka ślusarska w Świątnikach górnych pod Krakowem.

Tak trudnem jest zawiązanie u nas stowarzyszenia przemysłowego, tak zawodnemi bywały najczęściej usiłonia dotychczasowe, tyle stowarzyszeń sromotnie upadło i tyle ich jeszcze nieudolnie wegetuje zaledwie, że zwątpiono już nawet, aby forma stowarzyszenia była właściwą, odpowiednią dla organizacyi drobnego przemysłu. Często też można się spotkać ze zdaniem, że jedynie kapitalista, jako jednostka administrująca dla osobistego wyłącznie zysku, może zadaniu podołać. Tak nie jest. Wniosek taki jest stanowczo mylnym, a jakkolwiek może być popieranym licznymi przykładami, twierdzić można, że jeżeli sam przemysł ma racyę bytu, jeżeli jednostka może z niego osiągać zyski, to może tego dokazać z lepszym dla samego przemysłu pożytkiem stowarzyszenie wytwórców.

Natomiast zgodzić się trzeba na wniosek nieco odmienny, że niepowodzeniu stowarzyszeń przemysłowych winna jest niemal zawsze niedołężna lub niedbała administracya, że brak nam dobrych administratorów, brak gospodarzy skrupulatnych, ścisłych, o rzecz samą dbałych i zadaniem przejętych, wreszcie fachowo uzdolnionych. Przykładów jest wiele, a może najwymowniejszym jest Towarzystwo kowali w Sułkowicach. Wieś Sułkowice w powiecie myślenickim jest prastarą siedzibą kowali, kowalstwo zatrudnia około 500 pracowników, dobre z nich zyski osiąga 4 kupców chrześcian i 8 kupców żydów, wreszcie kilku innych handlarzy jarmarcznych. Towarzystwo kowali wykazywało zyski z gospodarki, dopóki nie zabrnęło w zaległości przez nadmierne i nieopatrzne kredytowanie członkom kowalom. Zaległości pociągnęły za sobą nieład w administracyi, wreszcie groźbę upadku. Nie pomagają nic pomoce w kredycie, ani zasiłki bez-

Rachunki stowarzyszeń zaliczkowych
za miesiąc styczeń 1898.

Miejscowość i firma *)	Stan bierny							Kapitał obrotowy	Stan czynny			
	Udziały	fundusz rezerwowy	Wkładki	Pożyczki zaciągnięte	Saldo rachunku Banku kraj.	Saldo odsetek	Reszta pozycyi stanu biernego		Pożyczki udzielone	Koszta założenia ruchom. i admin.	Reszta pozycyi stanu czynnego	Gotówka
	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.	zł.
Biecz Tow. wzaj. kredytu	18333	171	63715	14977	1105	220	4127	102648	84933	340	12702	4673
Bołszowce Bank zal.	15332	2897	21720	11299	—	2419	165	53832	42417	2130	7749	1537
Bołszowce Kasa zal. „Nadz."	9651	2669	13913	7170	—	75	1204	34682	31149	519	2524	490
Brzesko Tow. zal.	59403	20692	165044	2500	31	4013	5026	256709	243494	708	10827	1680
Brzostek Tow. zal	5661	1024	20622	9959	—	411	—	37677	34994	493	90	2099
Drohobycz T zal.	49057	14975	253549	—	380	1594	4855	324410	290200	997	25992	7221
Dukla Tow. zalicz	25600	3820	94070	12502	1915	—	2899	140807	132137	1438	5691	1541
Dąbrowa Tow. zal	85214	28221	218658	19867	—	4666	6359	362983	340354	408	17992	4230
Dynów Tow. zal.	14558	2366	84442	12925	—	437	1075	115804	107271	283	8117	132
Głogów Pow. T. zal	40007	13301	211099	17600	—	2759	4059	288826	272900	241	12500	3185
Gorlice Tow. zal.	110512	39884	603993	302356	—	12910	36098	1105752	101758	1036	61158	25984
Grybów Tow. zal.	31215	17150	204391	11000	—	—	8402	272158	250428	150	20892	688
Jasło Tow. zalicz.	68110	28854	311285	89265	—	3771	27478	528765	464169	618	56631	7347
Jordanów St. poż. „Praca i oszcz."	22188	10476	72967	—	—	2915	1402	109947	93132	360	14175	2281
Husiatyn Pow. T. z	12632	2268	59207	7000	—	1489	1729	84324	72148	396	7492	4288
Lubaczów St. zal.	13950	2049	35374	18126	—	690	1614	71802	68739	699	1624	740
Kalwarya zebrz. T. oszcz. i poż.	11991	548	46887	8750	—	2911	854	71940	70875	210	120	736
Kałusz Tow. zal.	22478	7408	54724	7480	—	61	996	93147	78729	2626	11138	658
Kraków Tow. zal	103930	23571	343048	192060	—	3320	29010	694939	615897	2578	46836	29628
Kraków Tow. kred. rek. i przem.	57548	29282	417520	51729	—	3353	40307	599737	536979	1579	53362	7817
Krynica St. p. i osz „Wz. pomoc"	17534	3080	87519	13800	—	—	643	122577	117165	608	2124	2681
Kulików Kasa zal. „Nadzieja"	10265	2396	13214	17350	—	—	655	43880	39069	722	3616	473
Kolbuszowa T. z. „Szcz Boże"	26458	11303	92181	13550	—	1326	4037	148855	146906	459	1136	354
Oświęcim Tow. oszczęd. i poż.	88442	26137	341863	28230	1065	7883	7668	501288	462543	711	27135	10899
Pilzno Stow. oszczęd i poż	12136	2475	104859	6601	—	620	2197	128888	126738	472	596	1082
Podgórze St. p i o. „Wz. p."	72423	25457	404644	101576	—	6024	90	610215	593311	1337	5521	10046
Podhajce Tow. zal.	28048	5538	61133	9467	2650	1802	1188	109826	103066	588	2376	3796
Radomyśl Stow. oszcz. i poż.	6756	3349	18948	13914	—	—	278	43245	38939	334	3277	696
Radymno Kasa zal	11580	2711	19295	18000	—	242	3311	55140	50004	475	1618	3043
Rozdół Tow. zal.	4030	968	4698	12634	—	163	327	22820	20992	286	1217	325
Rudnik Kasa zal. i oszczęd.	6879	370	34784	500	—	892	50	43475	42233	246	524	472
Skałat Tow. zal. i kredytowe	46332	13818	45039	57935	—	1692	2818	167634	151408	120	14409	1697
Skawina Tow. poż. i oszczędn.	7107	1026	24102	7235	—	694	1014	41178	40363	96	562	156
Stanisławów Bank mieszcz.	87179	22515	294801	63782	—	5129	4588	477994	462780	1448	8938	4829
Szczerzec T. K. zal.	9244	1713	13386	12550	—	—	525	37418	35731	47	1466	174
Tarnobrzeg T. zal.	11684	9402	79153	28000	1024	1835	2807	133904	127183	—	4058	2664
Tłumacz St. kredyt. „Oszczędn."	26425	8088	111332	4805	633	824	3088	155195	140823	460	8937	4975
Turka Pow. T. zal.	13258	1348	53247	15123	1235	—	1329	85541	81420	1364	890	1867
Ulanów Tow. zal.	3872	553	6604	11658	—	755	—	23441	21952	415	520	555
Ustrzyki dolne Tow. zalicz.	6307	1618	18647	12020	—	1465	60	40118	38062	861	1071	124
Zaleszczyki T. kr. „Wz. pom."	4607	437	6957	7200	—	742	341	20284	19808	410	230	337
Zator Tow. zalicz.	1623	119	4866	1350	—	31	100	8089	7556	204	—	329
Żółkiew Kasa zal. i oszczędn.	28061	22601	36261	67875	2027	—	3051	159876	135432	1508	12357	10580

*) Tylko wykazy nadesłane przed 10. każdego miesiąca znajdą w tabeli pomieszczenie.

zwrotne z funduszu przemysłowego, strata tylko wzrasta, administracya do ładu dojść nie może.

Doszukiwanie się przyczyn niepowodzenia w utrudnionych warunkach, w podrożeniu starego żelaza, które sułkowiczanie nabywają i przerabiają, w odległości od kolei, w konkurencyi fabrycznej, może mieć tylko racyi połowę, dopóki na tym samym przemyśle, w tych samych Sułkowicach handlarze prywatni osiągają bardzo znaczne korzyści.

Najwięcej słuszności może mieć dopatrywanie się przyczyny w demoralizacyi przemysłowej, jaką starają się wprowadzić i z powodzeniem wprowadzają handlarze prywatni, przez nabywanie tandetnych wyrobów, sprowadzanie ceny pracy i wartości wyrobu do minimum, wreszcie przez usidlenie kowali w zależność materyalną. Właśnie ta przyczyna dodaje wagi istnieniu stowarzyszenia, ale zarazem wymaga od niego, aby w przeciwieństwie do celów handlarza prywatnego, tem dokładniej i skrupulatniej przestrzegało i spełniało swoje cele i zadan a, tem lepiej, tem staranniej dbało o dobro swych członków, i tem skrzętniej prowadziło swą wspólną gospodarkę.

Brakło Towarzystwu dobrego gospodarza, administratora, to też wyniki przedstawiają się ujemnie.

Z liczby 500 kowali sułkowickich Towarzystwo liczy członków 157, a zatrudnia ich tylko w części.

Bilans zamknięcia za rok 1897 obejmuje:

W stanie biernym:				
Udziały	1.807	zł.	15	ct.
Gwarancye	240	„	57	„
Fundusz rezerwowy	1.411	„	56	„
Kredyty	11.045	„	94	„
Długi za towar	4.108	„	49	„
Koszta procesowe	59	„	22	„
Odsetki zaległe	119	„	50	„
Podatki zaległe	410	„	92	„
razem	19.203	zł.	35	ct.
W stanie czynnym:				
Lokacye	152	zł.	50	ct.
Zapas towaru	3.200	„	46	„
Zapas materyałów	2.627	„	97	„
Należytości od kowali i kupców zaległe	6.085	„	18	„
Należytości takież bieżące	2.371	„	96	„
Nieruchomość	3.696	„	42	„
Koszta założenia i ruchomości	279	„	20	„
Gotówka	100	„	—	„
Strata	689	„	66	„
razem	19.203	zł.	35	ct.

Wysiłkami podwyższony w roku ostatnim obrót towarem dosięgnął cyfry 61.497 zł. 30 ct., niemal podwójnej w porównaniu z rokiem 1895, ale strat nie pokrył, owszem przysporzył.

Przegląd pozycyj jasno wykazuje, że Towarzystwo kowali operuje niemal wyłącznie kapitałem obcym, własnego zgromadzić nie umiało, a i ten obcy, opłaciwszy odsetki, trwoni w nieoprocentowanych zaległościach. Do smutnego wyglądu cyfr i ich ujemnego wyniku dodać jeszcze trzeba, że ścisłość ich jest wartości wątpliwej, gdyż inwentura żadnej z nich nie stwierdza zgodnością.

Przykładów odwrotnych, pomyślnych mamy bardzo nie wiele, ale takie są i wystarczą na stwierdzenie, że stowarzyszenia przemysłowe, dobrze administrowane, mogą dać wyniki nawet bardzo dobre. Bardzo szczęśliwym takim przykładem jest Spółka ślusarska w Świątnikach górnych, w powiecie podgórskim, która posiada administratora doskonałego i jemu w bardzo znacznej mierze zawdzięcza, że osiąga stale wyniki bardzo dodatnie, pomimo istnienia konkurencyi kupców prywatnych, pomimo oddalenia od kolei, pomimo nawet konkurencyi fabrycznej. Od założenia swego w r. 1889 Spółka oparła się na własnej pomocy, na własnych kapitałach, a doskonale od początku administrowana z każdym rokiem czyniła postępy w rozwoju, zdobywając uznanie dla założyciela i kierowników następnych, zdobywając znaczenie bardzo dodatnie dla przemysłu kłódkarskiego pracowitych Świątniczan.

Od szeregu lat Spółka z końcem roku członkom nabywcom materyału surowego do wyrobu daje 15% ustępstwa, zaś tyleż daje dywidendy od udziałów. Brak jej jedynie tej przezorności, że wobec coraz trudniejszych warunków zyski osiągane muszą się zmniejszać w przyszłości, że jest koniecznością organizowanie przemysłu fabrycznego, przez odkładanie części zysków na fundowanie sztanc do wybijania wierzchów kłódek, a z czasem własnego motoru, co oszczędzając pracę ręczną pozwoliłoby na zniżanie cen według wymagań konkurencyi nieuniknionej.

Spółka liczy członków 130, zatrudnia z nich 97, a obraca wyłącznie kapitałem ich własnym, którego wzrost stały przedstawia się następująco:

Z końcem roku	Stan udziałów	Funduszu rezerwowego
1894	zł. 5.437·72	zł. 1.454·20
1895	„ 5.898·84	„ 2.308·20
1896	„ 6.559·46	„ 3.635·85
1897	„ 7.996·08	„ 3.639·85.

Przyrost do funduszu rezerwowego za rok ostatni przypadnie przy rozdziale zysków już w roku 1898.

Bilans zamknięcia za rok 1897 obejmuje:

W stanie biernym:				
Udziały	7.996	zł.	08	ct.
Fundusz rezerwowy	3.639	„	85	„
„ budowy domu	897	„	56	„
Wkładki na rach. bieżący	21	„	55	„
Do przeniesienia	12.555	zł.	04	ct.

Z przeniesieniu .	12.555 zł.	04	ct.
Agenci	209 „	52	„
Rezerwa strat handlowych .	400 „	—	„
„ podatkowa . .	598 „	80½	„
Kredytorowie za towar .	800 „	67	„
Zysk	2.639 „	86½	„
razem .	17.203 zł.	90	ct.

W stanie czynnym:

Zapas kłódek w magazynie .	5.161 zł.	92	ct.
„ „ u kupców . .	5.767 „	—	„
„ materyałów w magazynie	1.271 „	11	„
„ „ u członków .	966 „	26	„
Pożyczki członkom . . .	839 „	80	„
Odsetki przenośne . . .	19 „	90	„
Ruchomości i koszta założenia .	498 „	72	„
Lokacya w poczt. kasie oszcz. .	2.166 „	69	„
Gotówka	512 „	50	„
razem .	17.203 zł.	90	ct.

Obrót towarowy dosięgnął w roku ostatnim cyfry 63.687 zł. 43 ct. wykazując stały, normalny wzrost.

Jedynym zarzutem, jaki można gospodarce Spółki zrobić, ale zarazem i zaletą niepospolitą jest pewien skrupulatny konserwatyzm, jest obawa zaciągania długów, obawa użycia do obrotu kapitałów obcych, któreby pomogły szybciej wprowadzić przemysł kłódkarski świątniczan na tory fabryczne. Pracowici i gospodarni świątniczanie wobec powyżej przedstawionych wyników mogliby i tę sprawę własną pomocą, własną oszczędnością przeprowadzić, a że przeprowadzić zechcą dowodzą uchwały ostatniego walnego ich zgromadzenia, które obniżyło dywidendę do 12%, przekazując 3% na fundusz budowy domu.

Oba stowarzyszenia, świątnickie i sułkowickie, działają w jednakich niemal warunkach, a krańcowo odmienne wyniki w pierwszej linii przypisujemy różnicy w administracyi, gospodarce w Świątnikach bardzo skrupulatnej i starannej, w Sułkowicach ostatecznie niedbałej i nieporządnej. Gdyby wymieniono w tych stowarzyszeniach administratorów, otrzymanoby wyniki z pewnością wprost odwrotne.

Ignacy Domagalski.

Ruch stowarzyszeń.

Zmiany w rejestrach stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych. Dziennik urzędowy ogłasza w miesiącu listopadzie z. r. następujące zmiany w rejestrach stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych.

Nowe stowarzyszenia:

C. k. Sąd obwodowy, jako handlowy w Tarnopolu ogłasza, że do rejestru dla stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych wpisaną została na mocy niniejszego poświadczenia firma: „Bank handlowy i kredytowy w Białobożnicy, stowarzyszenie zarejestrowane z ograniczoną poręką“ (Handels und Credit-Bank in Białobożnica registrirte Genossenschaft mit beschränkter Haftung), z tem; że

1. Towarzystwo założono na podstawie statutu z daty Białobożnica dnia 12. maja 1897;

2. stowarzyszenie nosi nazwę „Bank handlowy i kredytowy w Białobożnicy, stowarzyszenie zarejestrowane z ograniczoną 5-krotną poręką“;

3. przedmiotem i celem przedsiębiorstwa jest przysporzenie członkom potrzebnych w handlu, przemyśle i gospodarstwie środków pieniężnych, a mianowicie w drodze wzajemnego kredytu;

4. czas trwania stowarzyszenia jest nieograniczony;

5. zarząd składa się z dwóch członków dyrektora i jego zastępcy, a mianowicie dyrektorem wybrany został Kalman Bösen, a Zygmund Pohorilles jego zastępcą;

6. poręka stowarzyszonych sięga do pięciokrotnej wysokości deklarowanego udziału;

7. celem uwiadomienia posługiwać się będzie stowarzyszenie publicznie przybijanemi obwieszczeniami;

8. firmę podpisuje się w ten sposób, że obaj członkowie zarządu pod wydrukowaną lub wpisaną firmą stowarzyszenia swoje podpisy umieszczą.

(Uchwała z dnia 5. czerwca 1897 l. 8.556).

C. k. Sąd obwodowy w Kołomyi polecił wpisanie do rejestru dla stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych nowego Towarzystwa pod nazwą: „Eskontowy Bank kredytowy, stowarzyszenie zarejestrowane z ograniczoną poręką w Kutach“ (Escompte Credit-Bank, registrirte Genossenschaft mit beschränkter Haftung in Kuty), założonego na podstawie statutu z dnia 17. lutego 1897:

że zadaniem przedsiębiorstwa jest prowadzenie interesu kredytowego w celu dostarczania członkom swoim środków pieniężnych, potrzebnych do obrotu w handlu, przemyśle i do gospodarstwa wiejskiego w drodze wzajemnego kredytu;

że czas trwania Towarzystwa jest nieograniczony, a poręka ograniczoną jest do pięciokrotnej wysokości deklarowanego udziału;

że członkami pierwszego zarządu wybrani zostali Izrael Henisch, jako kierujący dyrektor, Hersch Sender, jako kasyer i Wolf Mehr, jako kontrolor, wszyscy w Kutach zamieszkali;

że firma podpisuje się w ten sposób, iż dwaj z nich pod firmą swoje podpisy umieszczają w końcu;

że w celu ogłaszania zawiadomień od Towarzystwa pochodzących, będzie się takowe przybijać przy publicznych drogach i placach w Kutach.

(Uchwała z dnia 5. lipca 1897 l. 10.839).

C. k. Sąd obwodowy, jako handlowy w Stanisławowie podaje do publicznej wiadomości, że równocześnie

porucza się prowadzącemu rejestra handlowe, wpisanie do rejestru stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych nowego stowarzyszenia pod firmą: „Kasa pożyczkowa w Lachowcach“ (Каса пожичкова в Ляховцех), z tym dodatkiem, że stowarzyszenie zawiązano na podstawie statutu z dnia 15. listopada 1896;

że siedzibą stowarzyszenia jest wieś Lachowce powiatu bohorodczańskiego;

że celem Towarzystwa jest staranie się o podniesienie dobrobytu członków pod względem moralnym i materyalnym, a mianowicie przez udzielanie im pomocy pieniężnej w gospodarstwie potrzebnej, przez podawanie sposobności do umieszczenia na procent zaoszczędzonych pieniędzy i przez wspieranie przy zakładaniu Towarzystw gospodarczych i zarobkowych w okręgu spółki, że na Walnem zgromadzeniu dnia 1. listopada r. 1896 wybrani zostali na członków pierwszego zarządu: Michał Basaral (syn Mikołaja), właściciel realności w Lachowcach, jako prezes zarządu; Wasyl Huatiuk (syn Prokopa) jako zastępca prezesa; Wasyl Balasz (syn Hrynia), jako trzeci członek zarządu; dwaj ostatni są gospodarzami w Lachowcach;

że publiczne obwieszczenia ogłaszać będzie spółka w gazecie zwanej „Batkiwszczyna“, że wszystkie ogłoszenia w sprawach spółki podpisuje prezes zarządu lub jego zastępca, że poręka członków względem osób trzecich ograniczona jest do kwoty 25 zł.

(Uchwała z dnia 2. kwietnia 1897 l. 27.239).

C. k. Sąd obwodowy w Samborze, jako handlowy ogłasza, że w rejestrze stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych wpisane zostało nowo założone stowarzyszenie pod firmą: „Narodny Dom w Stryju, Towarzystwo zarejestrowane z ograniczoną poręką“ (Народний Дім в Стрию, товариство зарегистроване з обмеженою порукою).

Siedzibą tego Towarzystwa jest miasto Stryj.

Towarzystwo polega na statucie z daty Stryj dnia 26. listopada 1896. Celem Towarzystwa jest podniesienie dobrobytu jego członków przez kupno i sprzedaż nieruchomości, budowanie czynszowych domów i przyjmowanie pieniędzy na wkładki do oprocentowania w formie pożyczek.

Czas trwania Towarzystwa jest nieograniczony.

Dyrekcyę tworzą: Ks. Julian Fedusiewicz katecheta gimnazyalny jako dyrektor kontrolor i Włodzimierz Lew, urzędnik pocztowy jako dyrektor kasyer, zaś Ignacy Hoszowski profesor gimnazyalny, Jan Rewakowicz adjunkt podatkowy i Włodzimierz Klusiewicz zarządca składu „Narodnej Torhowli“ jako zastępcy dyrektorów, wszyscy zamieszkali w Stryju. Firmę Towarzystwa podpisują dwaj członkowie Dyrekcyi w ten sposób, że pod wyciśnięte albo wypisane słowa „Narodny Dom w Stryju, Towarzystwo zarejestowane z ograniczoną poręką“ kładą swoje własnoręczne podpisy.

Udział jednego członka wynosi 20 koron i wpłacony być może albo naraz lub też za zgodą Rady nadzorczej ratami.

Za zobowiązania Towarzystwa ręczy każdy członek do czterokrotnej wysokości deklarowanego udziału.

Wszystkie ogłoszenia w zakresie Towarzystwa mają być pomieszczane w dwóch politycznych ruskich czasopismach, ewentualnie, kiedy tego będzie potrzeba, innym sposobem podane do publicznej wiadomości.

(Uchwała z dnia 30. czerwca 1897 l. 5.815).

C. k. Sąd obwodowy jako handlowy w Tarnowie podaje do wiadomości, iż równocześnie zarządzony został wpis do rejestru dla stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych firmy: „Towarzystwo opieki św. Józefa w Tarnowie, zarejestrowane stowarzyszenie z ograniczoną poręką“ z siedzibą w Tarnowie, które zawiązało się na podstawie statutu z dnia 1. września 1897.

Przedmiotem Towarzystwa jest kształcenie dziewcząt niezamożnych w wyrobach ręcznych oraz sprzedaż tych wyrobów na rachunek Towarzystwa, niemniej polepszenie stosunków zarobkowych członków.

Czas trwania Towarzystwa nie jest ograniczony.

Ogłoszenia Towarzystwa umieszczane będą w jednem z czasopism miejscowych i w jednem z czasopism zamiejscowych, które Rada nadzorcza w rocznem sprawozdaniu na następny rok naznaczy.

Odpowiedzialność stowarzyszonych za zobowiązania Towarzystwa jest ograniczoną a mianowicie odpowiadają członkowie Towarzystwa swoimi udziałami a nadto jeszcze raz taką kwotą, jaką wpłacili na udziały.

Udział każdego członka wynosi 20 koron, który odrazu lub ratami złożyć ma.

Dyrekcya składająca się z dyrektora, kontrolora i kasyera zastępuje Towarzystwo we wszystkich sprawach i podpisuje firmę Towarzystwa.

Na walnem zgromadzeniu członków założycieli Towarzystwa tego wybrani zostali: dyrektorem Józef Kusz w Tarnowie, kontrolorem ks. dr. Michał Zyguliński w Tarnowie, kasyerem ks. Adam Frączkiewicz w Tarnowie.

(Uchwała z dnia 11. listopada 1897 l. 20.877).

Zmiana statutu:

C. k. Sąd obwodowy jako handlowy w Przemyślu ogłasza, iż dnia 28. lipca 1897, wpisano do rejestru handlowego Towarzystw zarobkowych i gospodarczych przy Towarzystwie „Kasa zaliczkowa „Nadzieja“ w Sądowej Wiszni, stowarzyszenie zarejestrowane z nieograniczoną poręką“, że na mocy uchwały Walnego zgromadzenia z dnia 8. marca 1897 zarejestrowane statuta uległy między innemi następującym zmianom, mianowicie:

a) że odtąd udział pojedynczego członka wynosić ma kwotę 50 koron, który może być wpłacony wkładkami miesięcznemi po 2 korony;

b) że do ważności zobowiązań wobec osób trzecich, potrzeba podpisu dwóch członków Dyrekcyi;

c) że Walne zgromadzenie w dniu 8. marca 1897 odbyte, zatwierdziło na wniosek Rady nadzorczej zmianę Dyrekcyi, która składa się z Władysława Dębiczaka jako dyrektora kierującego, Józefa Iwaszki jako kasyera, Juliana Połoszynowicza jako kontrolora, Aleksandra Kelhoffera na zastępcę dyrektora kierującego, Szymona Torskiego na zastępcę kasyera i Ignacego Siemieńskiego na zastępcę kontrolora, wszystkich z Sądowej Wiszni.

(Uchwała z dnia 6. sierpnia 1897 l. 14.342).

C. k. Sąd obwodowy jako handlowy w Rzeszowie zarządził z dniem dzisiejszym wpisanie w rejestrze handlowym dla stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych przy firmie: „Stowarzyszenie zaliczkowe w Ulanowie“, że w dniu 22. marca 1897 odbytem uchwalono zmianę statutu w §. 65. w następującej osnowie: §. 65 brzmieć obecnie będzie: „Pożyczek udziela stowarzyszenie na skrypta dłużne i weksle według uznania Dyrekcyi“.

(Uchwała z dnia 15. kwietnia 1897 l. 4.385).

Bilansy stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych za rok 1897.

14. Husiatyn. Powiatowe Towarzystwo zaliczkowe. *a) Rachunek strat i zysków.* Zysk: odsetki za r. 1897 2.772·75 1/2, zwroty 223·81; razem 2.996 56 1/2. Strata: koszta urządzenia i ruchomości 51·44, koszta administrac. i podatki 1.216·46, zysk 1.728·66 1/2; razem 2.996 56 1/2. *b) Bilans.* Stan bierny: udziały 12.521·56, wkładki oszczędności 58.960·41, długi 7.250·—, odsetki naprzód pobrane 1.070 98, fundusz rezerwowy 2.244 85, zapas druków 100·—, zysk z roku 1897 1·728·66 1/2; razem 83.876·46 1/2. Stan czynny: pożyczki 69 565·95, koszta ruchomości 205·—, zapas druków 100·—, zaliczki procesowe 176·18, lokacye 6.019·70, rachunek zast. Banku kraj. 1.589·43 1/2, zaliczka na płacę 60·—, kasa 6.160·20; razem 83.876·46 1/2.

15. Szczerzec. Kasy zaliczkowa. *a) Rachunek strat i zysków.* Zyski: odsetki 1 388 09. Straty: administracya 930 95, zysk 457 14; razem 1.388·09. *b) Bilans.* Stan bierny: udziały 8.994·56, wkładki na rachunek bieżący 14.052·43, długi zaciągnięte 10.700·—, odsetki (naprzód pobrane) 322·41, fundusz rezerwowy 1.681·25, fundusz strat 68 11, straty i zyski 457·14; razem 36.275·90. Stan czynny: pożyczki 33.817·65, odsetki naprzód zapłacone 67·65, odsetki zaległe (zwłoki) 1.165·80, zaliczki procesowe 419·15, lokacye 373·69, kasa 431·96; razem 36.275·90.

16. Brzostek. Towarzystwo zaliczkowe. *a) Rachunek strat i zysków.* Winien: koszta administracyjne 640·98, koszta ruchomości 15·—, czysty zysk 396·47; razem 1.055·45. Ma: rachunek odsetek 1.052 45. *b) Bilans.* Stan bierny: z rachunku udziałów 5.528·93, z rachunku funduszu rezerwowego 930·35, z rachunku wkładek oszczędności 18.992·98, z rachunku długów bankowych 9 268·65, z rachunku odsetek naprzód pobranych 279 74, z rachunku strat i zysków 396·47; razem 35.397·12. Stan czynny: z rach. pożyczek 33.745·26, z rachunku odsetek naprzód zapłaconych 98 70, z rachunku druków 80·—, z rachunku ruchomości 285·—, z rachunku lokalu (z góry zapłaconego) 45·—, z rachunku lokacyi 88·37, z rach. kasy 1.054·79; razem 35 397·12.

17. Grybów. Towarzystwo zaliczkowe. *a) Rachunek strat i zysków.* Winien: z rachunku odsetek 10.131·42 Ma: z rachunku kosztów administracyi i podatków 1.909 35, do rachunku bilansu: saldo na rok 1897 8.222·07; razem 10.131·42. *b) Bilans.* Stan bierny: z rachunku udziałów 30.780·70, z rachunku wkładek na rachunek bieżący 200.943·15, z rachunku długów zaciągniętych 11.400·—, z rachunku odsetek (naprzód pobranych) 2.543 73, z rach. funduszu rezerwowego 13.929 57, z rachunku strat i zysków 8.222·07; razem 267.819·22. Stan czynny: z rachunku pożyczek 247.671·21, z rachunku odsetek naprzód zapłaconych 61·48, z rachunku odsetek zaległych (zwłoki) 10.653 14, z rachunku nieruchomości 6.536·58, z rachunku zaliczek procesowych 1.390 10, z rachunku kasy 1.506·71; razem 267.819·22.

18. Rudnik. Kasa zaliczkowa i oszczędności. *a) Rachunek strat i zysków.* Zyski: z rachunku odsetek 735 63. Straty: z rachunku kosztów administracyjnych i założenia 667·09, do rachunku bilansu 1897 68 54; razem 735·63. *b) Bilans.* Stan bierny: z rachunku udziałów 6.503·—, z rachunku wkładek na rachunek bieżący 35.192·58, z rachunku odsetek 599·50, z rachunku funduszu rezerwowego 324·92, z rachunku wierzycieli wekslowych 500·—, z rachunku strat i zysków 68·54; razem 43.188·54. Stan czynny: z rachunku weksli 4.964·21, z rach. skryptów 34.718·36; razem 39.682·57, z rachunku kosztów administracyi i założenia 235·61, z rachunku zaliczek procesowych 24·20, z rachunku lokacyi 500·—, z rach. kasy 2.746·16; razem 43.188·54.

Z I. Związkowej Drukarni we Lwowie, ul. Lindego l. 4.